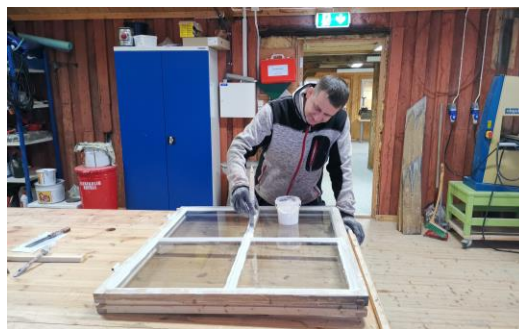

Bygningsvernarbeid i Helgeland Museum og støtteordninger

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

Historien om bygningsvern i museet

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

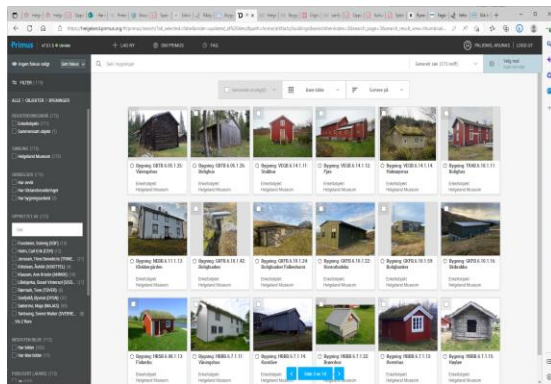
- Har sitt utspring fra bevaring av Sjøgata-området i Mosjøen rundt 1980-tallet
- Har vært en del av Vefsn museum før.
- Fokus på tradisjonshåndverk, antikvariske prinsipper og prinsippet «vern gjennom bruk». Vi viderefører i dag
- Publikumsåpent bygningsvernsenter fra 2021 i Mosjøen
- I 2026 består hele avd. bygningsvern av avdelingsleder, 3 rådgivere, 2 museumshåndverkere og en lærling

Om museet og vårt ansvarsfelt

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

- Forvalter ca. 180 bygninger fordelt på 18 kommuner i Helgeland-regionen
- Bygningene er som regel eid av kommuner og historielag, noen tilfeller private.
- Alle har sine ulike behov for vedlikehold.
- Ansvar for vår avdeling ligger i samarbeid med lokale avdelingsledere i museet, kommuner, eksterne håndverkere, historielag om:
 - Vedlikehold
 - Dokumentasjon
 - Forskning
 - Formidling
 - Nye prosjekt
- Vi er i startfasen med formidling og salg av nye og brukte materialer. Samt gjenbrukbare vinduer og dører.
- Vi arbeider ut i fra en sirkulær forvaltning, gjenbruk står sentralt
- Vi bidrar til kompetanseheving, rekruttering og opplæring av ny generasjon med tradisjonshåndverkere.
- Tilbud om rådgiving eksternt, til private personer, kommuner og foreninger som har eldre bygninger
- Målet er å hjelpe så mange som mulig med å ivareta og bruke eldre bygninger, men vi er noe begrenset av kapasitet og bemanning
- Vi er fortsatt under utvikling med begge våre bygningsvernentre, nye prosjekter

Bygningsvernsenter i Mosjøen

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

- Lokalisert i Skjervgata 1b,
8656 Mosjøen (Mjaavatnbrygga)
- Åpen man-fre,
kl. 08:30-15:30
- Lokalene har:
 - Utstillinger
 - Verksted
 - Materialbank og noen brukte
bygningsdeler
 - Butikk
 - Museets og Sjøgatas bygningsarkiv
 - Enkel bibliotek
- Aktiviteter:
 - Rådgiving
 - Tradisjonshåndverksarbeid på egne
bygninger og bygningsdeler
 - Arrangement
 - Restaurering av Skandferbåten
«Roald»

Bygningsvernsenter på Vega

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

- To stillinger på Vega:
 - Rådgiver bygningsvern
 - Rådgiver tradisjonshåndverk
- Kontorfellesskap med Verdensarvsenteret på Gardsøy.
- Bygningsvernsenter under oppbygging på Gladstad i samarbeid med Vega kommune.
- Lokalt stort fokus på bygningsvern med økonomisk bistand fra Nordland fylkeskommune.
- Vandrestillinga «Husene i havgapet» som skal øke fokus på temaet.
- Kurs i tradisjonshåndverk
- Prosjekt med dendrokronologiske undersøkelser i verdensarvområdet i sommer.

Samarbeid med håndverkere og huseiere

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

- Samarbeid med lokale sagbruk for å få tilgang på materialer av god kvalitet, riktige dimensjoner, lengder, profiler og overflater
- Videreformidling av byggematerialer - materialbank
- Bindeledd mellom håndverkere, huseiere og offentlige etater
- Deltagelse på fagdager innen bygningsvern
- Nettverk for kompetanseoverføring basert på samarbeid med frivillige
- Tilbyder av kurs og kompetanseheving, bla:
 - Vindusrestaurering
 - Profilhøvling av listverk
 - Produksjon av handsagstilling
 - Laftekurs

Samarbeid med videregående skoler og høyere utdanning

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

- Rekrutteringsarbeid på byggfag og NTNU Tradisjonelt bygghandverk
- Tilbud om opplæring i tradisjonshåndverk
- Har 1-2 lærlinger/praktikanter ofte
- Godkjent som læringsarena for NTNU Bachelorprogram i Tradisjonelt bygghandverk
 - Krav om praksisbasert læring innenfor liggende trekonstruksjoner (lafting), stående konstruksjoner og snekring

Noen tidligere prosjekter i avd.Hattfjelldal

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

Noen tidligere prosjekter i Hattfjelldal

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

Historisk begivenhet da tømmerfløtinga ble tatt opp igjen: - Dette har vi gledet oss til

- Planlegging og hjelp

Et så stort prosjekt som Torbjørn og Johan Olaf har satt i gang trenger støtte. Både økonomisk og på dugnadssiden.

- Vefsnfjord Fellesfløtningsforening er viktig bidragsyter, og Helgeland Museum bidrar og vi håper på midler fra Kulturminnefondet. Når det gjelder folk som kommer og gjør en dugnadsjobb så er det helt fantastisk. Og det er ikke bare folk lokalt som bidrar, men vi har tilreisende fra mange plasser i landet. Jeg er en forkjemper for tradisjonshåndverk, og er glad for at jeg kan spre litt kunnskap, sier Torbjørn Prytz som innrømmer at det kreves litt planlegging.

Kilde: Rana Blad 25.05.2024

Rådgiving og veiledning

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

- Etter ledig kapasitet
- Undersøkelser i historisk kildemateriale
- Befaring:
 - Dokumentasjon
 - Enkel oppmåling/tegning
 - Bilder
 - Arkivering
 - Kulturminneverdi-vurdering
 - Tilstandsvurdering
 - Oppsummerende rapport
- Første befaring er gratis, deretter 800 kr per time
- Tilstandsrapport med kulturminneverdivurdering: 5000 kr
- Råd til restaurering av eldre bygninger
- Henvise til personer med relevant kompetanse
- Veiledning til søknadsskriving og informasjon om ulike tilskuddordninger, tips og råd
- Høringsuttalelser til kommuner

Kulturminnefondet

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

Faste kulturminner

Du kan få støtte til å sette i stand alle typer bygninger, hager og parker, historiske veier og andre fysiske anlegg som for eksempel steingjerder.

Sikringstiltak

Du kan søke om støtte til kulturminner som har skader og umiddelbart behov for sikring mot videre forfall.

Fartøy og båter

Du kan få støtte til å sette i stand alle typer fartøy og åpne båter, og til fartøy som har status som vernet skip.

Rullende og bevegelige kulturminner

Du kan få støtte til alle typer rullende og bevegelige kulturminner, som personbiler, busser, traktorer, sleder, karjoler og fly.

Fagseminar og kurs

Du kan få støtte til fagseminar, kurs og konferanser med innhold om tradisjonshåndverk, ombruk, ny bruk og bærekraft.

Formidling

Du kan få støtte til ulike typer formidling av kulturminner og kulturmiljø. Gjerne av prosjekter som er tidligere støttet av oss.

Kulturminnefondet

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

Du kan normalt ikke få støtte til:

Se ellers forskrift for Norsk
Kulturminnefond >

→] Søk om støtte

- ⊗ Tiltak som er nesten eller helt ferdig.
- ⊗ Oppgraderinger og modernisering.
- ⊗ VVS og elektriske installasjoner.
- ⊗ Brannsikring.
- ⊗ Kulturminner som er fredet.
- ⊗ Kirker.
- ⊗ Kulturminner som er i offentlig eie.
- ⊗ Eiere som får offentlig driftstøtte, som museum og trossamfunn.
- ⊗ Løst inventar, som møbler og bilder.
- ⊗ Kopiering av kulturminner, med unntak av hageanlegg.
- ⊗ Tekniske utredninger og forundersøkelser som tilstandsrapporter, årringsdateringer og fargeundersøkelser.
- ⊗ Immateriell kulturarv, som dans, mat og språk.

Tilskuddsordninger i Nordland fylkeskommune

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

Nordland
FYLKESKOMMUNE

NFKs tilskuddsordninger:

- Tilskudd til fredete bygg og anlegg i privat eie
 - Eier du en fredet bygning eller et anlegg, eller en bygning innenfor et fredet kulturmiljø som er fra etter 1537 kan du søke om tilskudd til istandsetting av bygget ditt.
 - Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner
 - Private, kommunale og fylkeskommunale eiere og forvaltere av tekniske og industrielle kulturminner kan søke tilskudd. Tekniske og industrielle kulturminner er spor etter industriell kultur, som kan være av historisk, teknologisk, arkitektonisk eller vitenskapelig verdi.
 - Tilskudd til brannsikring av tette trehusmiljø
 - For å kvalifisere til å søke tilskudd må et område være definert som tette trehusmiljø av kulturhistorisk verdi, dette er det Riksantikvaren som definerer. Eiere av bygg og anlegg innenfor disse områdene kan motta tilskudd, det samme kan kommuner med definerte områder.
 - Tilskudd til fartøyvern
 - Eiere og forvaltere av fredete og vernede fartøy kan søke tilskudd på denne posten.
 - Tilskudd til verdensarv
 - Alle 8 verdensarvsteder i Norge kan søke, både eiere, kommuner og lag/foreninger osv. Det gis tilskudd til bygningsvern, forskning og formidling
- Søknadsfrist 1. november hvert år
 - Digisak (åpner 1. oktober)

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

Stiftelsen Uni

- Stiftelsen UNI er en allmenntilgjengelig stiftelse som skal støtte tiltak som verner mennesker og fortidsminner. Behandler saker ca. 6 ganger i året, hvert styremøte.
- Institusjoner og enkeltpersoner
- *«I tildelinger av støtte til bygningsvern vektlegges ivaretagelse av kulturhistoriske verdier.»*
- Har egen søknadsportal
- For prosjekter i forbindelse med fartøyvern er det en forutsetning for støtte, at fartøyet står på Riksantikvarens fartøyvernliste. Dette må dokumenteres
- Bygningen må anses å ha kulturhistorisk verdi, og det er en fordel med uttalelse fra antikvarisk myndighet eller registrering i SEFRAK.
- De ønsker størst mulig geografisk spredning på tiltakene som får støtte. Alder har også betydning for søknaden.
- Flere kategorier, bl.a.:
 - Bygningsvern – brann og sikkerhet
 - Bygningsvern – generelt
 - Fartøyvern
 - Forskning
 - Sikring av eldre bygninger

→ Bygningsvern
Gåetievaarjelimie

Ta et tak – Norsk kulturarv

- Startet i 1998
- Støttes av Stiftelsen Uni, dermed enten eller.

«Bygningen må anses å ha kulturhistorisk verdi, og det er en fordel med uttalelse fra antikvarisk myndighet eller registrering i SEFRAK.

Norsk Kulturarv ønsker størst mulig geografisk spredning på tiltakene som får støtte. Alder har også betydning for søknaden. Prosjektet skal ikke være påbegynt når man søker om tilskudd. Det må ligge med et konkret kostnadsoverslag på prosjektet for at søknaden skal kunne vurderes. Det gis ikke støtte til innkjøp av nye vinduer, kun til restaurering. Det gis heller ikke tilskudd til hytter/fritidseiendommer.»

- Egnet for våningshus, driftsbygninger, stabbur, naust m.m. Kan også være verneverdig bebyggelse i byer
- Gis støtte på inntil 30 000 kr og 40 000 kr
- Sikringsarbeid av eldre bygninger
- Raskere behandlingstid en Stiftelsen Uni

[Kilde: https://kulturarv.no/ta-et-tak/](https://kulturarv.no/ta-et-tak/)

Andre støtteordninger

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

SHMIL-midler

- Den som eier eller leier en landbrukseiendom der det foregår tilskuddsberettiget jordbruksproduksjon, kan søke tilskudd. Den som leier må ha godkjenning fra eier. Privatpersoner og foretak kan søke om tilskudd
- Formålet med tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket er å fremme og ivareta natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap (...)
- **Frist 1. April i 2026**

• Sparebankstiftelsen Helgeland

- Deler ut overskudd til allmenntilrette formål
- en av Norges største private bidragsytere til idrett, kultur og frivillighet.
- Prosjekter som kommer samfunnet til nytte
- Fristene for 2026 21. februar, 27. mai, 2. september og 11. november

• Enova

- Energieffektivisering av private boliger, også eldre F.eks. Energirådgiving, ulike typer varmepumper, mfl.

Noen tips og generelle råd fra våre erfaringer for søking av tilskudd

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

- Alder kan variere, bygninger fra før 1950?
- Tilskudd varierer etter omfanget på prosjektet, noen støtteordninger gir mer enn andre. Lurt å undersøke med hver.
- Ha med historie knyttet til bygget, men ikke for mye
- Få med en «uttalelse» om kulturminneverdi fra en kulturminnemyndighet/museum (ikke et krav, men en fordel)
- Lage selv eller få laget en tilstandsvurdering
- Prisestimat for arbeidet anbefales laget av håndverker som skal gjøre jobben. Evt. beregne selv, hvis man gjør jobben selv.
 - Husk dugnadstimene! Alt fra ryddearbeid til annen hjelp telles, og er positivt for søknaden
- Ta utdrag fra de overnevnte rett inn i tekstboksene i søknadskjemaene (ønskelig fra flere, særlig NFK)
- Lurt å lage seg en mal basert på et søknadsportal, og skrive i f.eks. et Word-dokument. Da kan man klippe/limme samme teksten på flere av søknadsportalene, hvis man skal søke støtte hos flere enn en.
- Ved ønske om tilbakeføring – viktig med historisk dokumentasjon og bilder
- Legg ved bilder
 - Både oversiktsbilder og detaljbilder
 - Historiske bilder
- Prosjekter kan som regel ikke være påbegynt eller ferdigstilt før søknad er innvilget
- Bevissthet rundt materialbruk, bruk av naturlige og ikke-impregnerte materialer verdsettes, spør oss eller andre rådgivere om man lurer på dette
- Samme gjelder behandlingen av materiale, bruk av tradisjonelle malingstyper verdsettes. (F.eks. Linoljemaling, tranmaling mfl.)
- Ting tar tid, vær tålmodig!

Noen vi har hjulpet i forhold til tilskudd og råd

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelmie

HELGELAND
MUSEUM
HELGELAANTEN
MUSEUME

→ Bygningsvern
Gåetievaarjelimmie

Vandreutstillingen "Husene i Havgapet"

Takk for oss!

→ **Bygningsvern**
Gåetievaarjelimie

Arunas Palionis
Kulturminnekonsulent, bygningsvern
Tlf: 46367146
E-post: arpa@helsing.no

Tale Selstad Gjervan
Bygningsvernråd giver, bygningsvern
Tlf: 46449050
E-post: tase@helsing.no

Generell e-post til avdelingen:
bygningsvern@helsing.no

Nettside:
<https://helsingmuseum.no/bygningsvern/>